

Ahmet YETİM

Sanayi Üretimi Büyümeye Bu Yıl Katkı Yapmıyor

Son 20 yılda ekonomik büyümeyi sürükleyen sektörlerden yerli sanayide 2008 yılı dördüncü çeyreği ve 2009 yılı birinci çeyreğinde yaşanan gerileme dönemi devam ediyor.

Bu nedenle sanayinin Şubat ve Mart barometreleri de bu öngörü paralelinde tahminlerin ötesinde eksiye gösterdi.

Şubat ayında Türkiye'nin toplam sanayi üretimi yüzde 23,7, imalat sanayi üretimi ise yüzde 25,9 düşerken Mart ayında geçen yıla kıyasla toplam sanayi üretiminde yüzde 20,9, imalat sanayii üretimi yüzde 23,5 azalış oldu.

Bu rakamlar sanayinin hemen tüm sektörlerinde 2008 yılındaki negatif büyümenin bir anlamda devamı oldu.

Dış ve iç talepteki gerilemenin derinleşmesine paralel olarak geçen yıldan başlayan sanayi üretimindeki gerileme bu yılın ilk iki ayında derinleşerek devam etti.

Tablo 1. Sanayi Üretim Endeksi

	YILLIK		AYLIK 2009	
	2007	2008	Ocak	Şubat
Sanayi	6,9	-0,9	-21,3	-23,7
Madencilik	8,3	7,5	-3,8	-16,8
İmalat	6,6	-1,8	-24,2	-25,9
Gıda-İçecek	3	4,1	0,9	-1,9
Tekstil	0,6	-10,6	-27,6	-28,9
Giyim	6,6	-12,1	-13,9	-22,7
Petrol Ürünleri	0,3	-2,4	-29,4	-28,1
Kimya	8,7	-0,3	-20,2	-21
Ana Metal	10,7	-2	-24,1	-23,1
Metal Eşya	8,6	-6,8	-30,4	-35,2
Makine-Teknikat	6,2	-4,8	-22,7	-25,8
Taşıt Araçları	9,3	5,9	-60,2	-58,7
Enerji	8,7	3,8	-6,4	-9,7

Kaynak:TÜİK,2009

Beklentiler ise sanayide büzülmenin yüzde 20'yi biraz aşabileceği şeklindeydi. O açıdan fazla şaşırtıcı olmadığını da belirtmek gerekiyor.

Böylece Ocak-Mart dönemi olan ilk çeyrekte, geçen yıla kıyasla toplam sanayi üretimi yüzde 22, imalat sanayi üretimi yüzde 24,6 azaldı.

Bu veriler dikkate alındığında, sanayideki küçülmenin 2001 krizinden daha kötü olduğu görülüyor.

Büyümenin motoru konumundaki sanayide yüksek oranlara varan küçülme ilk çeyrekte milli geliri de yüzde 10'un üzerinde düşürebilecektir.

Bir anlamda sanayideki gerileme milli gelirden de aynı eğilime neden oluyor.

Çünkü sanayide her dört beş tezgâhtan birinin stop etmiş olduğu görülüyor.

Tüm alt sektörlerde de üretimde eksiye gidış var.

Bu kapsamda madencilik ve taşocakçılığı yüzde 16,8, imalat sanayi yüzde 25,9, elektrik, gaz, su da yüzde 9,7 daralma gösterdi.

Sermaye malı imalatı, yarıya yakın azalış göstererek en çok daralan ana sanayi grubu olurken bu grupta gerileme ise yüzde 44,8 oldu.

Aramalı imalatı yüzde 24,2, dayanıklı tüketim malı

imalatı yüzde 25,7, dayanıksız tüketim malı imalatı yüzde 14,8, enerji ise yüzde 11 düştü. İmalat Sanayi Üretim Endeksi alt gruplarının değişim oranları incelendiğinde; en yüksek düşüş oranının yüzde 58,7 ile motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatında gerçekleştiği görüldü. Bunu, yüzde 41,6 ile radyo, TV, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı ve yüzde 36,4 ile büro makineleri ve bilgisayar imalatı izledi.

Alt grupta yer alan kalemlerden tekstil ürünleri imalatında yüzde 28,9, gıda ürünleri ve içecek imalatında yüzde 1,9, ana metal sanayinde yüzde 23,1, kimyasal madde ve ürünleri imalatında yüzde 21 düşüş gözlemlendi.

İmalat sanayi alt kalemlerinde artış gözlenenler, yüzde 14,2 ile tütün ürünleri imalatı oldu.

Otomotivdeki üretim kaybı yüzde 59'u, petrol ürünlerinde yüzde 28'i, tekstilde yüzde 29'u, ana metalde yüzde 23'ü buldu.

Ancak bu veriler bir evvelki yılın aynı ayına göre bu ay ile yapılan karşılaştırmaları kapsıyor.

Kapasite kullanım oranları da üretim düşüşüyle paralel bir görünüm arz ediyor.

Talepteki negatif gelişmeler sonucunda azalan siparişler kapasitelerin de gerilemesine neden olmuştur.

Dış talepteki gerilemeyle paralel olarak iç talepte de dip yapan özel tüketim harcamalarındaki çarpıcı düşüş sanayinin üretim kapasitesini geriletmiştir.

Kapasite kullanımındaki gerilemenin nedenleri arasında finansman sorunları, hammadde yetersizliği gibi etkenler ise oldukça sınırlı rol oynamıştır.

Tablo 2: Aylık Kapasite Kullanım Oranları(%)

	YILLIK		AYLIK-2009	
	2007	2008	Ocak	Şubat
İmalat Sanayi	81,8	78,1	63,8	63,8
Kamu	88,4	86,7	68,8	86,2
Petrol Ürünleri	89,7	88,1	63,6	0
Gıda	79	82,5	81,5	89,4
Kimya	90,3	88,8	66,1	92,4
Ana Metal	91,4	85,2	84,9	55,1
Özel	80,7	77	63	66
Gıda-İçecek	72,4	71,1	66,4	65,8
Tekstil	81,5	75,7	67,5	66,5
Giyim	83,6	80,2	74,9	74,2
Petrol Ürünleri	67,7	59,6	40,9	48,7
Kimya	74,7	73,5	64,9	68,3
Toprak Ürünleri	82,3	78,4	63,1	61,7
Ana Metal	84,7	81,6	63,4	71,7
Makine-Teknikat	77,4	73,5	61,5	67,2
Taşıt Araçları	88,2	77,8	41,6	47,5

Kaynak:TÜİK, 2009

Aylık kapasite kullanım oranı geçen yılın ilk çeyreğinde yüzde 80,3 iken, bu yıl yüzde 64 olmuştur.

Ocak ve Şubat aylarında yüzde 63,8 olarak gerçekleşen aylık kapasite kullanım oranları Mart ve Nisan aylarında hafif bir kıpırdanma göstererek yüzde 64,7 ve yüzde 66,8'e çıkmıştır.

Kapasite kullanımında dip noktayı yüzde 47,5 ile Taşıt Araçları Sektörü gördü. Onu yüzde 55,1 ile Ana Metal

İş yerlerinin, tam kapasite ile çalışmamasının nedenleri arasında talep yetersizliği ilk sırada yer alıyor.

İç pazarda talep yetersizliği yüzde 55,4 ve dış pazarda talep yetersizliği yüzde 31,4 oranında etkili olmuştur. Mali imkânsızlıklar yüzde 3,5, yerli mallarda hammadde yetersizliği yüzde 3,1 ve İthal mallarda hammadde yetersizliği yüzde 1,4, işçilerle ilgili meseleler ise yüzde 1,3 oranında etkili olmuştur.

Bu dönemde kapasite kullanım oranının düşmesi iç talep ve dış talepte daralmalardan kaynaklanmıştır.

Dolayısıyla sanayi üretimi Ocak 2008'den beri, Mayıs ve Ekim aylarındaki arıza artışlar hariç, sürekli geriliyor. Bu olgu bir bakıma sanayinin son bir yıldır durgunlukta olduğunun kanıtı sayılır.

Bunun en önemli nedeni de rekabet zafiyeti. Özel yatırımların sanayi üretimine paralel olarak uzun süredir gerilemekte olması da gösteriyor ki, Türkiye ekonomisinde kronik bir büyüme zaafı var.

Şimdilik kur desteği ve işgücü maliyetlerinde gerçekleşen düşüşler sayesinde rekabet gücünde bir iyileşme var. Ama bu unsurlar yüksek ve kalıcı büyüme için yetmeyebilir.

Türk sanayi bu denli ağır bir üretim düşüşünü son 15 yılda değil 1970'li yıllarda tüm dünyayı kasıp kavuran petrol krizinde bile yaşamadı.

Ayrıca hiçbir krizde bu kadar sert ve uzun süreli üretim düşüşleri de yaşanmadı.

Bir yandan iç talebin dibe vurması, diğer yandan dış talepteki keskin daralma nedeniyle ihracatın yüzde 30'un üzerinde gerilemesi, son üç aydan beri sanayi üretimine çok ağır bir darbe indirmiş durumda.

Ancak bu tabloya bakarak "Batıyoruz, çöküyoruz" diyerek dövünmeye de morallere bozmaya da gerek yok.

Küresel kriz en fazla sanayi sektörünü olumsuz etkiliyor.

Ama en kötü göstergeleri cımbızla ayıklayarak ağlaşmakla krizden çıkamayız. Moraller bozuldukça iyileşme gecikir. Çünkü; endeks Şubat ayındaki durumu gösteriyor. Oysa Nisan ayını yarılalık. Mart ayında gerilemenin durmasa da yavaşladığını gösteren canlanma işaretleri var.

· Şubat ayı göstergelerinin olumlu, ümit verici bir yanı da var. Sanayi üretimindeki aylık gerileme ocak ayında yüzde 5,3 iken, şubat ayında yavaşladı ve yüzde 4,3 oldu. Bir başka ifadeyle; gerileme oranı düşüyor.

· İmalat sanayinde Ocak ayında üretim gerilemesi yüzde 7,3 iken, şubat ayında yüzde 2,7'e düştü. Çakılma hızı yavaşlıyor.

· 2009 yılının ilk çeyreğinde ekonomik daralma yüzde 9'u bulacak gibi gözüküyor. Vergi indirimleri ve kampanyalarla stoklar bir miktar eritildi.

Üretime verilen aralar da dikkate alındığında önümüzdeki dönemde üretimin şu andakine göre daha kötü olmayacağını tahmin ediyoruz. Kimse eskisi kadar

stok tutmayacaksa da, neticede raflar boş kalmayacak, üretimin yeniden yavaş yavaş artmasını bekliyoruz.

• Daha öncekiler gibi hızlı bir çıkış olmayacak bu kez, yıllık bazda daralma iki, en azından son çeyreğe kadar sürecek, vergi indirimleriyle öne çekilen tüketim nedeniyle yaz aylarında ekonomik aktivite yeniden yavaşlayabilir.

• Seçimler bitti, IMF ile anlaşma ile birlikte yeni orta vadeli mali program nihayet açıklanacak.

• Hükümet talebi canlandırarak ve kredi sıkışmasını aşacak bazı önlemler aldı, ek önlemler bekleniyor. TCMB faizleri hızla indirdi. Piyasanın tereddütleri bir ölçüde de olsa giderildi.

Ancak bütün bu önlemler Nisan ayı ve sonrasında etkili olacak.

Bu nedenle ilk çeyrekte negatif büyümeyle başlamamız kuvvetli bir olasılık. 2008 son çeyreğinde yüzde 6,2 oranında küçülen gayri safi yurt içi hasılanın bu yılın ilk çeyreğinde ise çok daha fazla hatta çift haneli rakamlarla küçülebileceğinin habercisi.

Çünkü, sanayinin toplam gayri safi milli hasıla içinde yüzde 27 civarında paya sahip olduğu dikkate alındığında yüzde 20'nin üzerindeki bir üretim kaybı, tarım ve hizmet sektörlerinde hiç gerileme olmasa dahi milli gelirin yüzde 5-5,5 oranında küçülmesine yol açacak.

Sanayide meydana gelen bu boyuttaki üretim kaybı, ticaret ve ulaştırma başta olmak üzere hizmet sektörlerinin katma değerlerini de düşürebilir.

Bu tablo da bu yıl sermayeden yiyeceğimizi gösteriyor.

Böylece işsizlik sorunu biraz daha ağırlaşabilecek. İşsizlik oranlarında 2008'in son aylarında başlayan artış trendinin bu yılın ilk çeyreğinde artarak devam etmesi kaçınılmaz gözüküyor.

Bugüne kadar alınan onlarca tedbire rağmen yaşanan soruna çare olabilmış görünmüyor.

Şimdi seçimler bittiğine göre artık daha fazla zaman kaybedilmeden IMF programı hazırlanarak yeniden uygulanmaya başlanmalı.

Böylece IMF'den alınacak kuvvetli mali destekle dış finansman sorunu çözülebilecek.

Ayrıca sanayi üretimini ayağa kaldıracak, istihdamı koruyup işsizlik artışını durdurabilecek olan iç tüketim ve yatırım talebini uyarıcı ek önlemler de ihtiyaca göre alınmalı.

Sanayi işletmeleri için kredi kullandırma olanakları arttırılmalı. Öncelikle mevduat faizleri ile kredi faizleri arasında yüzde yüzlük farkın makul seviyeye indirilmesi sağlanmalı.

Reel sektörden esirgenip bonoya yönelen banka fonlarının yeniden bu sektöre yönlendirilmesi için teşvik edilmelidir.

Kurulması öngörülen ancak bu konuda ilerleme sağlanamayan "Kredi Garanti Fonu" bir an önce kurularak işletilmeye başlanmalıdır.